

siguranță, actrița Mirela Niță, nu foarte inspirat îmbrăcată și coafată, dar sigură pe ea și foarte convingătoare mai ales în scenele de forță, în care devine agresivă, o leoaică ce știe la o adică să se apere. De fapt, nu vrea să se apere, ci, o vedem în final, cerșind, indiferent de prețul umilitor, o clipă de tandrețe, chiar dacă aceasta se bazează pe un lung șir de minciuni.

Mai ezitantă ni s-a părut în momentele de duioșie, dar a recuperat la capitoul mișcare scenică – talentul ei coregrafic ajutând-o să-și compună o mișcare excelentă pe tot parcursul spectacolului, mai ales că spațiul de joc nu este foarte generos.

Un spectacol – adevărat recital actoricesc și desigur un exercițiu profesional mai mult decât util – la care se aplaudă minute în șir este, trebuie să recunoaștem, un lucru pozitiv, mai ales acum când se comit destule spectacole așa-zise experiment, care, de cele mai multe ori se pot juca puțin, din lipsă de audiență... Cât privește dorința unor actori de a lucra neîncetat, chiar și în afară de Programul mare al instituției, este lăudabilă, fiindcă cei mai mulți își caută de lucru (salariile fiind mici) dincolo de scenă, ba uneori chiar foarte departe de ea...

Teatrul de Stat Oradea, Trupa „Iosif Vulcan“ – Într-un parc... pe o bancă de Aleksandr Ghelman. Traducerea: Tudor Steriade. Regia și scenografia: Ion Măinea. Cu: Mirela Niță (Vera), Sebastian Lupu (Fedea). Premiera: 10 noiembrie 2006.

*O promisiune doar în parte onorată:
la o comedie se râde... se râde... se râde...*

George Banu spune undeva că o cronică de teatru trebuie să fie ca o scrisoare de dragoste, cu alte cuvinte, tandră, duioasă, sinceră, da, mai ales sinceră, să exprime sentimente reale, nu cine știe ce prefăcătorii. Ei bine, cum să fie, oare, o cronică la un spectacol care, să zicem, nu ți-a spus prea mult? Eu una cred că o atare cronică se cuvine să fie măcar dreaptă, cu tot subiectivismul pe care, inevitabil, îl conține, căci altfel nu se poate. Ce rost ar avea să fie dulceagă, blândă, îngăduitoare, neutră? Oare ar folosi ea la ceva? Sau poate ar fi mai bine, decât să rănească, să rămână în sertar?

Am făcut această introducere cam lungă, pentru a-mi explica în primul rând mie însămi de ce, după ce am lăudat nu de puține ori spectacolele unei trupe pe care o stimez, o trupă pe nedrept ignorată de câțiva ani de presa maghiară centrală (dacă o mai fi existând așa ceva) sau de cea din Ungaria, presă prezentă la cele mai importante întâmplări teatrale din România unde, desigur, sunt invitate mereu mai ales trupele maghiare din Cluj-Napoca, din Sfântu Gheorghe, din Timișoara, de ce zic, va trebui azi să scriu despre un spectacol-eșec? Sper să fie doar un accident și poate un semnal de alarmă pentru o trupă care, dacă nu va fi dirijată de cât mai mulți regizori din linia întâi, indiferent din ce țară sau din ce parte a lumii ar veni ei, riscă să se plafoneze și să bată pasul pe loc.

Mincinosul este, după părerea mea, un spectacol ratat, în primul rând din cauză că regizorul nu a găsit cheia potrivită pentru comedia lui Goldoni: o piesă dificilă,

chiar dacă unor neavizați li se pare altfel... Tânăra Vadas László a intrat chiar ușor în polemică, amicală, desigur, cu Goldoni, încercând să-l contrazică pe cel ce milita cu atâta zel – certându-se, cum știm, serios cu Carlo Gozzi-pentru reforma teatrală, pentru abolirea măștii, deci a tipului teatral fix (păstrând, cum știm, în teatrul său, doar patru măști: Pantalone, Arlecchino, Brighella și Doctorul). Vadas a făcut-o, folosind măști și elemente de costum ce mai degrabă ascundeau, decât puneau în valoare caracterele, „zugrăvind natura“, cum spunea cu atâta patimă dramaturgul.

Costumele, de altfel ca și decorul, semnate de un cuplu harnic, realmente dotat și fidel instituției – Ianis Vasilatos și Florina Bellinda Birea –, deși frumoase în sine, din materiale bune, culori vii și croieli savante, cu ciucuri imenși, volănașe și trene, paradoxal, au constituit, nu de puține ori, o piedică, îngreunând mișcarea liberă, dezinvoltă a interpreților. Au fost și excepții, desigur, una dintre ele fiind costumele lui Pantalone, gândit special în nota personajului, contribuind util la exagerarea laturii sale ridicole; de altfel, talentatul actor Dobos Imre știe să-l poarte și să-l pună în valoare, pentru că el chiar își joacă așa cum trebuie personajul. N-am înțeles însă de ce a trebuit să acopere mai tot timpul fețișoarele nostime ale celor două actrițe, interpretele surorilor Rosaura și Beatrice, oprindu-ne să citim pe ele sentimentele de iubire, de mirare sau de indignare...

Și, dacă tot am amintit de decor, voi spune că el mi s-a părut interesant ca schiță, însă, finalizat, părea nu simplu și funcțional, ci simplificat, simplist, sărac. Și, mai mult ca sigur, el mi s-ar fi părut exact ce trebuie, dacă scena s-ar fi umplut de mișcare bine și atent gândită și dirijată, de joc dezinvolt și bucurie sinceră, dar n-a fost să fie... așa încât, iată-mă dând vina și pe bietul decor.

Dacă totuși am făcut afirmația că spectacolul este, în bună parte, un rateu, să spun și de ce: în primul rând, pentru că această comedie, doar aparent simplă, este dificilă în fond, depășind posibilitățile și capacitatea de înțelegere în profunzime de către regizor, a tuturor sensurilor. În al doilea rând, a greșit enorm, cred, distribuindu-l pe Kardos Robert în rolul lui Lelio, adică al marelui, incurabilului mincinos. Pentru că, deși se numără printre cei mai buni actori tineri ai trupei, el nu are datele cerute de personaj și nici nu poate înlocui, cu inteligența și talentul de care dispune, vitalitatea debordantă a personajului, ca și dinamismul său inimaginabil, sau umorul acela special. Și nici măcar silueta care i-ar fi permis să se agite mai mult și cu mai mult folos... I-au lipsit farmecul, istețimea ușor vulgară, agerimea minții celui inventiv cu supra de măsură, dar și fragil și vulnerabil cât încape, uitând mereu să respecte una dintre cele 10 porunci... Cu alte cuvinte, regizorul i-a făcut un deserviciu, distribuindu-l, în speranța ascunsă, că un actor bun poate salva uneori un spectacol mai puțin reușit.

Dacă pilonul principal e șubred, întreaga construcție are de suferit, așa încât de aici încolo observațiile se îndreaptă mai ales spre viziunea regizorală. „Umbra“ lui Lelio, *Arlecchino* (Kiss Csaba) este și el un flăcău mai degrabă grasuț, cu toate astea el se mișcă și se rostogolește ușor. E viclean însă și nu prea, mai degrabă etern complice. Are o privire ageră, știe să comunice cu subtilitate, arătându-ne continuu două fețe: una servilă, inocentă, umilă, alta obrăznicuță și șmecherească.

Colombina Juliei Molnar nu iese din obișnuitele tipare, deși actrița, experimentată, îi adaugă sare și piper cât i s-a permis s-o facă în economia spectacolului. Ea știe să-și etaleze nurii și să tragă cu ochiul când e cazul. Cuplul *Colombina*–(mititelul) *Arlecchino* aduce puțină veselie unor scene sortite, altminteri, și ele, banalului.

În rolurile celor două surori, Rosaura și Beatrice, actrițele Gajai Agnes și Ababi Csilla, deși sunt tinere și frumoase, nu ni se prea permite să le vedem chipurile,

cum spuneam. Și poate, dorind să dea greutate și rolului mai mic și mai neimportant al Beatricei, într-un greșit elan democratic, regizorul a făcut din cele două surori aproape un cuplu siamez, aducându-le mai mereu împreună, așa încât n-aș ști să spun care dintre ele a jucat mai bine.

L-am reținut totuși pe Dimeny Levente, al cărui timid îndrăgostit fără speranță de Rosaura, *Florindo*, este ridicol, dar și simpatic, trezind ciudate sentimente de compătimire. El se mișcă grațios și cu eleganță (este și coregraful trupei) și joacă într-adevăr convingător. Dacă m-ar fi întrebat pe cine văd eu în Lelio, aș fi răspuns categoric, pe Dimeny.

Dobos Imre face din nou dovada talentului său, indiferent de rolul pe care-l joacă. Al său Pantalone este costumat ridicol, costumul său roșu ca focul se află însă pe un personaj care știe cine este și care-i adaugă umor consistent/ mai puțin pe latura erotică/ și o plăcere a jocului, un spirit ludic sincer, credibil. Cred că el și-a salvat singur personajul... Uneori însă, simțind probabil pericolul instalării plictiselii, plusează și, deși o face cu măsură, se simte.

Același lucru se poate spune și despre Acs Tiberiu, actor serios, cu numeroase roluri comice la activ, el joacă cu aplomb rolul doctorului Balanzoni, mereu supăratul tată al celor două... era să zic orfeline. Scenele cele mai reușite rămân, totuși, cu un partener pe măsură și acela este Dobos.

Szotyori Jozsef este un Don Ottavio plăcut, deși, așa blând și bleguț cum e îți vine greu să crezi că-l place Beatrice. Jocul său însă este onest și de o acuratețe deplină. În rolul *Brighella*, Csepei Robert (el răspunde și de partea muzicală a spectacolului) aduce o undă de bună dispoziție, dar parcă ea vine ostentativ din alt spectacol.

În alte roluri, mici, episodice, simple apariții, actorii răspund cu profesionalism solicitărilor: un poștaş, un băiat de prăvălie, un birjar (Kocsis Gyula, Nagy Gabor, Nemes Lajos).

Există în spectacol și câteva găselnițe, dacă nu de tot originale, binevenite și potrivite, cum ar fi scrierea sonetului de amor pe un cearșaf imens, greu de ținut în mâini, de așezat pe balcon sau de târât prin scenă – momentul trezind neîndoielnic râsul publicului. Goana poștaşului pe patine cu roțile are și ea hazul ei...

Spectacolul a avut parte și de lumini fade, uniforme și fără relief, fără pic de grijă pentru a „ascunde” eventual, sub faldurile unor raze colorate personajele sau scenele ce ar fi dobândit astfel un plus de miraj...

Spectacolul suferă în principal de atât de necesara voie bună continuă, de surprize, de veselie debordantă, de gaguri și încurcături pe care le provoacă și ni le rezervă... fără rezervă poznașul mincinos.

Dar să nu ne pierdem nădejdea, căci tânărul regizor se află la început de drum și orice început e greu... Poate următorul spectacol va fi o plăcută surpriză. Vadasz este, totuși, elevul lui Tompa Gábor...

Teatrul de Stat Oradea, Trupa SZIGLIGETI – Mincinosul de Carlo Goldoni. Traducerea: Magyarosi Gizella. Regia: Vadasz Laszlo Scenografia: Ianis Vasilatós și Florina Bellinda Birea Mișcare scenică și asistență de regie: Dimeny Levente. Ilustrația muzicală: Csepei Robert. Cu: Kardos M. Robert, Kiss Csaba, Gajai Agnes, Ababi Csilla, Molnar Julia, Dimeny Levente, Szotyori Jozsef, Acs Tibor, Dobos Imre, Csepei Robert, Kocsis Gyula, Nagy Gabor, Nemes Lajos. Data premierei: 13 octombrie 2006.

Mircea MORARIU

Conform instrucțiunilor

În 1887, August Strindberg scria *Tatăl*, piesă în care s-a folosit de o seamă de mijloace naturaliste, pe atunci la modă, cel puțin la nivel teoretic. Piesa s-a bucurat de aprecierea lui Zola, lucru care nu a putut decât să îl bucure pe Strindberg, mare admirator al creatorului ciclului *Rougon-Macquart*. Pentru dramaturgul debutant, „Zola a fost acela care a îndrăznit să deschidă acea poartă secretă care ascunde ceva foarte urât, pe care nimeni nu se gândește să o deschidă, deși o văd cu toții” (în August Strindberg, *Théâtre cruel et théâtre mystique – Zola*, Editura Gallimard, Paris, 1964). Strindberg a cultivat naturalismul, cu mențiunea că naturalismul său a fost unul de factură psihologică. Dacă Zola va rămâne preocupat de studiul unui „temperament”, de reliefarea trăsăturii sale dominante, în celebra sa „Prefață” la *Domnișoara Lulia* (1888), Strindberg pledează pentru abordarea subiectelor din viața reală, de natură să trezească interesul viu din partea spectatorilor. „Am observat că pe oamenii timpurilor moderne îi interesează, în primul rând, evoluțiile elementelor psihologice și că psihicul nostru nu se mulțumește doar să vadă că ceva se întâmplă, ci dorește să știe și cum se întâmplă”. În lumina „teoriei vivisecției”, apare limpede importanța pe care Strindberg o acorda amplificării investigației psihologice. Când scria această prefață, jurnalistul, actorul (de la Teatrul din Uppsala) nu era încă marele Strindberg, teoreticianul *avant la lettre* al expresionismului. Era însă cu certitudine dornic să contribuie la înnoirea actului teatral și la repudierea convențiilor osificate. Deja se dorea în afara timpului concret, nutrinde ambiția de a-și plasa lucrările într-o zonă de eternitate, aceea a